

بررسی هنر آجرکاری تزیینی در معماری دوره پهلوی (نمونه موردی قلعه مظفری)

حامد حیاتی^{۱*}، غلامرضا آذرآباد

۱- مدرس گروه معماری (مقطع تحصیلات تکمیلی)، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، جهاد دانشگاهی خوزستان، اهواز، ایران.

چکیده

هنر آجرکاری تزیینی در معماری ایران دارای اصالت و پیشینه ی بسیار کهن است، تزیینات آجرکاری برجای مانده از بناهای گذشته حاوی گونه های تصویری و تزیینی است که هویت ایرانی را در خود دارد. این هنر با همه داشته های خود از گذشته در تلاقی و همنشینی، ترکیب، تلفیق و تاثیر پذیری با معماری معاصر جهان، اشکال و تصویرهای بدیعی از تزیینات جدید در معماری معاصر ایران بوجود آورده است، که گوشه ای از این تزیینات بر نمای قلعه مظفری شهر الشتر که متعلق به معماری دوره پهلوی است نقش بسته است. این نوشتار در پی پردازش و بیان آن بوده است، که هنر آجرکاری تزیینی در عصر پهلوی را که علیرغم تنوع سبکی در معماری توانسته است تعداد ترکیبات طرح و تنوع نقش و فرم را ایجاد کند، را با شیوه پژوهش کیفی و با استفاده از جدول تحلیلی نمونه موردی (قلعه مظفری الشتر) بازگو و بررسی نموده است.

واژه های کلیدی: آجرکاری تزیینی، تزیینات آجری، دوره پهلوی، قلعه مظفری، الشتر

۱- مقدمه

بررسی هنر آجرکاری تزیینی در معماری دوره پهلوی

(نمونه موردی قلعه مظفری)

حامد حیاتی، مدرس گروه معماری (مقطع تحصیلات تکمیلی)، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.
غلامرضا آذرآباد، دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، جهاد دانشگاهی خوزستان، اهواز، ایران.

چکیده:

هنر آجرکاری تزئینی در معماری ایران دارای اصالت و پیشینه ی بسیار کهن است، تزیینات آجرکاری برجای مانده از بناهای گذشته حاوی گونه های تصویری و تزئینی است که هویت ایرانی را در خود دارد. این هنر با همه داشته های خود از گذشته در تلاقی وهمنشینی، ترکیب، تلفیق و تاثیر پذیری با معماری معاصر جهان، اشکال و تصویرهای بدیعی از تزیینات جدید در معماری معاصر ایران بوجود آورده است، که گوشه ای از این تزیینات بر نمای قلعه مظفری شهر الشتر که متعلق به معماری دوره پهلوی است نقش بسته است. این نوشتار در پی پردازش و بیان آن بوده است، که هنر آجرکاری تزئینی در عصر پهلوی را که علیرغم تنوع سبکی در معماری توانسته است تعداد ترکیبات طرح و تنوع نقش و فرم را ایجاد کند، را با شیوه پژوهش کیفی و با استفاده از جدول تحلیلی نمونه موردی (قلعه مظفری الشتر) بازگو و بررسی نموده است.

واژه های کلیدی:

آجرکاری تزئینی، تزیینات آجری، دوره پهلوی، قلعه مظفری، الشتر

مقدمه:

یکی از ویژگی های معماری ایرانی، تزیینات و آرایه های تزئینی می باشد که در اکثر بناهای برجایمانده از گذشته مشهود است. ایرانیان باستان از دیرباز با آجر آشنایی داشته و از آن در قسمت های مختلف ساختمان، اسکلت، قوس ها، پوشش سقف ها، کف ها و به ویژه در نماسازی استفاده می کردند. بزرگترین و قدیمی ترین اثر معماری آجری ایران پیش از اسلام معبد چغازنبیل در خوزستان است. در دوره هخامنشیان پخت آجرهای لعابدار و منقوش معمول بوده است. در دوره ساسانیان طاق کسری در تیسفون، طاق های بزرگ قصر فیروزآباد در فارس از نمونه های کاربرد تزیینات آجری در قبل از اسلام می باشد. با آغاز عصر اسلامی در تاریخ آرایش های معماری و رابطه ساختمان با آرایش و تزیین آن فصل تازه ای آغاز شد. در سنت طرح و رنگ که به آرامی به حد رشد می رسید و در مقام بخشی اساسی از هنر ساختمان های قدیمی دوباره پدیدار گشت، مایه هایی که از تما سهای قدیم با هند، چین و غرب هلنی پیدا کرده بود. کشف و به کارگیری مصالح و فنون تازه در هیچ جای دیگر با یک چنین ذوق و آگاهی همراه نبود" (پوپ، ۱۳۷۳، ۱۳۲). دوره سلجوقیان، عصر گسترش معماری و ترقی فوق العاده هنر آجرکاری می باشد و در این دوره است که هنر معماری و آجرکاری در ایران تا سواحل مدیترانه و حتی آفریقا پیش رفت و در معماری مصر و سوریه نفوذ پیدا کرد" (سپنتا، ۱۳۵۴، ۸). دوره معاصر نیز، دوره ای دیگر در این فراز و نشیب تاثیر پذیری از ارتباطات جهانی شد. دوره ای که از عصر قاجار و متأثر از غرب به آرامی شروع شد و در دوره پهلوی اول شتاب روز افزون گرفت. در این دو دوره اخیر، آنچه بیشتر خود را نمایان ساخت، طرح و نقش هایی تازه بود که به شکل فزاینده ای